

Benvingut Carnestoltes!

“Arriba el nostre rei /senyor dels poca-soltes, / rebem-lo tots com cal, / benvingut Carnestoltes”. Carnaval, la vella festa del despertar de la naturalesa, la reinterpretació cristiana de les Lupercals romanes, torna un cop més. De la farinada i les “mascarulles” de Godall (Montsià) a les balconades de Russafa. De Platja d’Aro (Costa Brava), a Sa Rua de Palma. Els Països Catalans s’omplen de carnestoltes. En una situació política i econòmica complicada, en un moment de canvi climàtic i d’incertesa política, enguany hi ha ganes de carnaval. Transgressió? Cansament de la política? L’esperada olor de la primavera que la sang altera? A ‘Tòtem i tabú’ (1913), Freud va escriure: “Una festa és un excés permès, val a dir ordenat, una violació solemne d’una prohibició”. Les nacions prohibides necessiten festa. Necessitem Carnaval.

Reportatge de Ramon Alcoberro

Godall és un poble de la comarca del Montsià que no arriba a set-cents habitants i per carnaval es vesteix literalment de blanc, perquè la població llença uns tres mil quilos de farina pels carrers. La farinada, una celebració de tarda, està parcialment subvencionada per l’ajuntament i s’acompanya de la música de l’acreditada xaranga Tarra-bastall, secció de la banda local. Hores abans arriben els xics amb carretons a la plaça Major per recollir els sacs de farina i els més prudents es protegeixen la vista amb ulleres d’anar sota aigua. Però (convé saber-ho) els turistes, o simplement els forasters sense arrels al poble, no són especialment ben rebuts perquè els godallencs no consideren que estiguin “representant” res. L’ús de la cervesa com a estimulants està particularment mal vist. La gent xala llençant-se farina simplement pel gust de fer-ho, amb un curiós ordre dins el desordre. A Godall, el Carnaval, com el bou embolat, expressa una manera

de viure i els importa un ardit què en pugui pensar ningú de fora.

Prohibit durant el franquisme, diu la llegenda que l’any 1977 per carnestoltes es va fregar el drama quan una patrulla de la Guàrdia Civil va arribar al poble amb l’ànim de comprovar que no passava res i fou encerclada pels joves del poble i xopada de farina sobre els uniformes. Per defensar-se, un dels tricornis desembeinà l’arma curta; però la cosa no va anar a més, llevat d’uns quants bonys al cotxe dels agents. L’any següent no es va presentar ningú a fiscalitzar res i d’aleshores fins ara... llibertat. Carnaval té un punt d’utoorganització contra la jerarquia i de reivindicació enfront del conformisme.

Els godallencs són gent de la broma, com demostraren l’any 2001 quan el dia 2 de desembre un *comando* de nens i nenes, que es preparaven per rebre la primera comunió, van canviar les formes de combregar del sagrari per patates fregides de l’acreditada marca Matutano, igualment rodones, cosa que el mossèn

va descobrir en el moment de donar combregar a una vuitantena d’ancians feligresos habituals. L’home, absolutament fora de si, denuncià el fet al bisbe i a la Guàrdia Civil. Aquest cop, vist que el sacrilegi no és un delictes civil i que la porta de l’església de Sant Salvador no havia estat forçada, les autoritats van arxivar el cas. Com va escriure el diari *El País* i està arxivat a internet: “En Godall y en medios eclesiaísticos no habían visto nunca nada parecido”. El mossèn va marxar del poble queixant-se inevitablement dels veïns, que eren uns esgarriats. Ell no ho sabia, però, que en temps de Primo de Rivera a Godall les festes nadal·lenques i el carnestoltes havien servit de marc incomparable a assassinats polítics i ajustaments de comptes entre famílies dignes de la més acreditada tradició siciliana. Carnestoltes és transgressió. Qui vulgui entendre l’esperit del carnaval ha d’entendre Godall, com qui vulgui saber per què resisteix el bou embolat, malgrat totes les pressions ecologistes i ambientalistes, ha de pujar a Tírig o a

Albocàsser. Com es diu en aquestes terres: Més val matar un home que perdre un costum.

A Godall, a Russafa o a Venècia (el carnaval historicista i *kitsch* per excel·lència a Europa) carnaval vol dir llibertat d'expressió davant la censura, igualtat davant la desigualtat, i reivindicació de la identitat pròpia contra les identitats imposades. És sempre una expressió popular (generalment, la forma d'expressió de la gent més senzilla) sigui a Niça, a Tenerife o a Nova Orleans.

Ni Franco ni Napoleó Bonaparte, que el 1797 prohibí el carnaval venecià, ni ningú al món amb una mica de poder surt indemne d'un carnestoltes. Sigui en un paisatge d'oliveres montsianenc o a la llacuna de Venècia, carnestoltes vol dir llibertat. Cap carnestoltes no ha estat mai una qüestió de *dret* perquè els qui el celebren se senten ells mateixos forma de l'àmbit jurídic. Per a molts estudiosos de les tradicions populars, carnaval estrictament no és cap festa (perquè les festes sovint no tenen regles), sinó el que

tècnicamet s'anomena un "ritual"; una commemoració molt pautaada i regulada a través de la qual el grup es cohesionava internament. D'aquí que comunitats molt petites o molt reprimides, les que necessiten posar en relleu la seva especificitat contra l'uniformisme, siguin també les més carnavaleres.

Què vol dir carnaval?

Al llarg de milers d'anys, la festa primordial dels nostres avantpassats degué ser atipar-se junts. Per als antropoides que menjaven poca carn i sobreviuen miserablement, devorar en comú un gran animal, caçat segurament també entre tots, era el motiu primordial de festa. Si la hipòtesi fos correcta, carnaval hauria aparegut en algun moment de la prehistòria quan ja existien prou excedents i l'horda primitiva es podia permetre el gust de malgastar i jugar amb el menjar sobrant. O potser no. Jane Goodall, la primatòloga que defensa que els ximpanzés tenen ànima, explica que per als grans micos la sortida del sol és l'ocasió

d'una mena de gran dansa primordial, la festa de l'agraïment a la vida i que entre els ximpanzés disfressar-se i jugar és un comportament del tot habitual. Res de transgressió sinó pura expressió de vida.

Qui primer va afirmar que carnestoltes era un fals desordre tolerat pel poder perquè anticipa l'ordre fou Plató en *Les lleis*. Per al filòsof grec, les Antestèries i altres festes dionisiàques no tan sols no amenaçaven el sistema sinó que l'apuntalaven. El text platònic diu això: "Però els déus, tenint pietat de la condició humana, van instituir per a ella, per tal que reposessin de la feina, l'alternança de festes en el seu honor; i per acompanyar-los en aquestes festivitats els van donar les Muses, amb Apol·lo que porta el cor i amb Dionís per tal que aquestes divinitats mantinguessin el que és recte, tant com la manera de viure en el decurs d'aquestes festes celebrades en companyia de les divinitats" (Plató, *Les lleis*, II 653 d.). La violència, la mort i la sexualitat, qüestions que no es poden enfrontar de cara sense provocar conflicte, troben →

→ en la festa, i específicament en les festes de tradició dionisiaca, una forma de gestió. La màscara, a més, permet qüestionar les jerarquies i desbordar els límits. Alliberar pulsions i trencar rangs és una paradoxal forma de mantenir-los la resta de l'any.

Carnestoltes i allò sagrat

Els antropòlegs més tradicionals –hi ha una bibliografia quilomètrica sobre el tema–, juren que el carnaval va entrar en decadència en començar a anar de baixa la religió popular amb la revolució industrial. Sense adversari, sense prohibició a desafiar, la resistència manca de sentit. Ja a inicis del segle XX, a Mallorca es cantava una cançoneta de carnestoltes que feia: “Sor Querubina plorava / quan feia oració / de veure es seu esquadro / de coro que s’esborrava”. El pas dels “balls de salt” (en què homes i dones no es tocaven) al “ball d’aferrat”, fou tota una revolució que s’inicià en les festes de carnestoltes als pobles de Mallorca (i de les Terres de l’Ebre) a finals del segle XIX. Fa cent anys representà tota una mutació en els costums que els antropòlegs han valorat molt poc. Atrevir-se a ballar polques i rigodons significà en temps de la guerra de Cuba una revolució musical tan bèstia com escoltar La Morgue o Los Scooters a la Vall d’Albaida en la dècada de 1980. Des d’aleshores ha plogut molt i cada cop carnaval ha anat de retirada com a festa de transgressió.

L’inclassificable pensador francès Philippe Muray (1945 - 2010) va escriure a *Après l’histoire*, (Paris: Les Belles Lettres, 1999) que vivim ara una civilització “hiperfestiva”, perquè, a parer seu, “la festivalització globalitzada sembla ser el treball mateix de la nostra època i la seva més gran novetat. Aquesta festivalització intensiva només té vincles llunyans amb el festiu d’altre temps i fins i tot amb la ja antiquada ‘cultura de l’oci’. Tant el festiu ‘clàssic’ i localitzat (les festes locals, els carnivals), com el festiu domèstic (el que es veu per la televisió) s’ha confós en un festiu total, o hiperfestiu, infatigable i

+ ELS DEU MANAMENTS DE LA FESTA

Les festes poden ser de tipus i maneres molt diferents (familiar, religioses, socials, polítiques, etc.); però invocar l’esperit fester, i no fer-ho debades, té les seves exigències. Per fer una bona festa (per *petar-la*) convé no oblidar que les festes tenen 10 característiques:

- 1 Reuneixen un grup de gent que participen d’algun vincle: família, ètnia, partit polític, comunitat religiosa, etc.
- 2 Segueixen alguna mena de ritual en la manera de reunir-se i de compartir coses. En llenguatge tècnic es diu que cada festa té un *kerigma* (una part immutable i repetitiva).
- 3 Fan memòria d’algun fet significatiu.
- 4 Són moments joiosos o, com a mínim, serveixen per esvaïr en part la tristor (els funerals).
- 5 Generalment a tota festa hi ha menjar –i no de qualsevol mena sinó especial.
- 6 A més, en una bona festa el menjar ha de sobrar i la gent que hi participa ha de fer coses que habitualment no fa (cantar en el sopar d’empresa!).
- 7 No hi ha festa sense discurs, sense brindis, sense memòria dels qui no hi són i hi havien estat...
- 8 No hi ha festa sense “vestit de festa”.
- 9 No hi ha festa sense bon humor obligatori, sense ganes de compartir, sense treva en el conflicte.
- 10 No és festa si se’n fa cada dia, si no es commemora alguna cosa excepcional o si no hi ha una clara separació entre temps ordinari i temps festiu.

LA FARINADA. A Godall la gent en carnaval es vesteix literalment de blanc, perquè la població llença uns tres mil quilos de farina pels carrers. La farinada s’acompanya de la música de l’acreditada xaranga de Tarrabastall, secció de la banda local.

global (...) En el món hiperfestiu la festa no està en oposició a la vida quotidiana, sinó que es converteix en la vida quotidiana mateixa”. La Gay Pride barcelonina, la Love Parade de Berlín, etc. serien simp-

El Temps

**Nova
maqueta**

**Nous
opinants**

**Nou
format**

**Nou
Temps**

**Ja al teu
quiosc**

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltamps.cat
escriu-nos a
[subscripcions@
eltamps.cat](mailto:subscripcions@eltamps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atendrem de
9.00 a 14.00 hores

tomes d'aquesta evolució social que ha tingut com a conseqüència un carnaval de tot l'any i a tot arreu (també en política). Carnaval només viurà i tindrà sentit si no ens el fan obligatori. El *panem et*

circences de la *Sàtira X* de Juvenal potser garanteix la pau social, però ho fa al preu de tornar-nos una mica més estúpids. Benvingut Carnestoltes, allibera'ns però no duris tot l'any! •